

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ  
ДЕПАРТАМЕНТ ПРАВО

**ЕМИЛ ЙОРДАНОВ РАДЕВ**

**ПРАВНА ПРИРОДА НА ПЛАНА ЗА  
ОЗДРАВЯВАНЕ НА ТЪРГОВЕЦ В ПРОИЗВОДСТВО  
ПО НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ**

**АВТОРЕФЕРАТ**

НА ДИСЕРТАЦИЯ ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН

"ДОКТОР"

ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ: 3.6 ПРАВО

НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ: ГРАЖДАНСКО И СЕМЕЙНО ПРАВО

**НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ :**

**ПРОФ. ДЮН ЕКАТЕРИНА МАТЕЕВА**

**НАУЧНО ЖУРИ :**

**проф. д-р Благой Видин**

**д.ю.н, проф. Методи Марков**

**доц. д-р Венцислава Желязкова**

**гл. ас. д-р Емилия Димитрова**

**гл. ас. д-р Силвия Цонева**

**гл. ас. д-р Цветалина Петкова**

**София, 2017**

# **I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

## **1. Значимост на изследването**

Планът за оздравяване на предприятието на длъжника е институт на търговската несъстоятелност, който служи на общата и основна цел на производството, установена в чл. 607 ТЗ – справедливо удовлетворяване на кредиторите и при възможност съхраняване на предприятието на длъжника, запазване на дейността му и работните места.

В условията на глобализация на пазара и сложни взаимовръзки между търговскоправните субекти, все по-съществено значение придобиват способите за удовлетворяване на кредиторите, при които се постига максимална степен на изплащане на дълга, съчетана с бързина и запазване на жизнеспособния търговски партньор. Постепенно фокусът на търговската несъстоятелност се измества от принудителната ликвидация на длъжника към приемането и изпълнението на план за неговото оздравяване. Усъвършенстването на производствата по несъстоятелност в посока предотвратяване на фалита и ново начало за предприемачите, изпитали финансови затруднения, е приоритет и за Европейския съюз, който намира израз в нови секторни политики и нови законодателни инициативи. Подобни процеси, макар и в начална фаза, се наблюдават и в българската правна и обществено-икономическа среда.

Изложеното до тук обуславя актуалността на темата за оздравителния план в производството по несъстоятелност по ТЗ. Очертава се необходимост от цялостно изследване на правната природа на плана за оздравяване. Въпросът е частично изследван и все още недостатъчно разработен, въпреки че отделни аспекти относно плана са обсъждани в научната литература, главно във връзка с оздравителното производство. Необходимо е правната природа на оздравителния план да бъде проучена и представена задълбочено и изчерпателно, а също - да бъде направена критична оценка на уредбата на плана, която да обсъди и предложи подход за разрешаване на спорните и дискуссионни моменти и за модернизиране на института в съответствие с най-добрите световни практики.

## **2. Обект, предмет, цели и задачи на изследването**

*Обект на изследване* в дисертационния труд е планът за оздравяване на предприятието на неплатежоспособния (или свръхзадължения) търговец.

Изследователската работа има за свой *непосредствен предмет* правната природа на оздравителния план според основната процедура по несъстоятелност, уредена в ТЗ. Анализът се основава на достиженията на доктрината и съдебната практика и обхваща материално-правните и процесуалните аспекти на оздравителния план. Въпросите относно плана се разглеждат в контекста на целта на производството по несъстоятелност и неговите фази. Изследват се и спецификите на плана, произтичащи от прякото приложение на Правото на ЕС. В обхвата на избраната тема не са включени особеностите на оздравяването или заместващите го процедури при търговски дружества, по отношение на които са установени особени правила в съответните специални закони, поради спецификата на предмета на дейност (например финансовите институции и застрахователите), или целта, за която се създават дружествата (например - дружествата със специална инвестиционна цел). Не се обсъждат финансовите, данъчните и трудовоправните аспекти на утвърждаването и изпълнението на плана, тъй като същите са предмет на регулиране от други клонове на правото.

*Дисертационният труд* има за цел да извърши цялостно и изчерпателно изследване на правната природа на оздравителния план, което да принесе научни и практически ползи. Работата е насочена към обсъждане на съществените и принципно важни въпроси, които поставя практическото приложение на уредбата на оздравителния план в производството по несъстоятелност и цели да обоснове подход за разрешаването им, да установи непълнотите в уредбата и практиката, да посочи и възможните законодателни действия за тяхното преодоляване и за усъвършенстване на института. Систематичното проучване и анализ на оздравителния план в производството по несъстоятелност има и своеобразна допълваща цел - аргументираната теория за правната природа на оздравителния план да послужи като ориентир при дискусиите и законодателните действия за регламентиране на извънсъдебните и хибридните способности за оздравяване, както и за уреждане на несъстоятелността на физическите лица-нетърговци.

Логическата структура и ходът на изследването са съобразени с така определената научна цел, за постигането на която се поставят следните *основни задачи* : преглед на възникването и развитието на съвременната уредба на оздравителния план; съпоставка между оздравителния план и други сходни институти на действащото право и отменени такива; анализ на теориите за естеството на оздравителния план и формулиране на основната хипотеза за правната природа на

разглеждания институт; анализ на плана за оздравяване като юридически акт, в т.ч. лицата, легитимирани да предложат и приемат плана, функцията на съда във фазата по оздравяването, формата и съдържанието на оздравителния план, способите за оздравяване и последователните стъпки от процедурата по предлагане, приемане и утвърждаване на оздравителен план, защитата срещу плана и последиците от отказа за утвърждаване на план; обсъждане на действието на оздравителния план по отношение на кредиторите, длъжника, вземанията, давностните срокове; анализ на изпълнителната сила на плана и последиците от неизпълнението; подробен преглед на производствата пред търговския регистър, свързани с предлагането, приемането и утвърждаването на оздравителния план; обсъждане на правната природа на плана при производства с международния елемент, както и във връзка с производствата по несъстоятелност, попадащи под режима на Регламент (ЕО) 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 г. относно производството по несъстоятелност и Регламент (ЕС) 2015/848 на ЕП и на Съвета от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност (преработен текст).

### **3. Методологична база на изследването**

При подготовката на дисертационния труд са използвани общонаучни и специални методи за изследване. От общонаучните методи са приложени : индуктивният и дедуктивният метод, системният метод, при който правните явления се разглеждат в тяхната взаимна връзка и според мястото им в правната система, както и формално-логическият метод на обобщение. Приложен е историческият метод при анализа на възникването и развитието на уредбата на оздравителния план.

От специалните научни методи са използвани такива, които подпомагат установяването на точния смисъл на действащите норми и разкриването на вътрешните противоречия, съответно вътрешната логика в уредбата - нормативният анализ и сравнителноправният метод за съпоставка на оздравителния план с други сходни институти у нас, със симетричните му институти в други държави и с моделите, препоръчани от организации, работещи в сферата на несъстоятелността. Приложени са класическите способности за тълкуване в правото - езиково, логическо, систематично, разширително и ограничително тълкуване. Като основа за изводи относно практическото проявление на института на оздравителния план и като източник на емпирична информация е обсъдена относимата съдебна практика.

#### **4. Научна новост на дисертационния труд**

Представеният дисертационен труд съдържа следните основни научни приноси :

Трудът е първото цялостно и систематично изследване на съвременния институт на оздравителния план, според уредбата му в Част четвърта на Търговския закон.

В дисертацията е защитена нова теория за същността на плана за оздравяване, основана на колективната природа на търговската несъстоятелност и на значението на плана като обединяващ елемент между съдебния и следсъдебния етап на оздравяването. Изградена е изчерпателна дефиниция на оздравителния план, според която планът е правно средство за колективно удовлетворяване на кредиторите на неплатежоспособния търговец, при което се избягват неблагоприятните последици на обявяването в несъстоятелност, а удовлетворяването на кредиторите се извършва преимуществено от приходите от дейността на предприятието на длъжника. Оздравителният план е резултат от осъществяването на смесен фактически състав в рамките на производството по несъстоятелност, който включва волеизявленията на предложителя на плана и на събранието на кредиторите и акт на съда по несъстоятелността.

Принос за правната теория е сравнителният анализ между плана за оздравяване и плана за стабилизация по Част пета на ТЗ. Анализът установява сходство в регулаторните цели на оздравяването и стабилизацията, но заедно с това и разлика във времевия момент, към който могат да се развият двете производства и съответно – да се приемат и утвърждават оздравителният план и планът за стабилизация. Оздравяването предполага констатирана неплатежоспособност или свърхзадълженост и открито производство по несъстоятелност. Производството по стабилизация, напротив, намира приложение при състояние на опасност от неплатежоспособност и може да се развие само ако не е вече открито производство по несъстоятелност и не са налице предпоставки за откриване на такова производство. Посоченото различие стои в основата на всички други разлики между плана за оздравяване и плана за стабилизация, защото ако при опасността от неплатежоспособност може да се зачете правото на избор на търговеца дали да предприеме мерки за предотвратяване на финансовия дистрес, то в случай на установена неплатежоспособност, интересите на кредиторите, работниците и собствениците на капитала са пряко засегнати и

съответно на тях следва да се предоставят механизми за по-пряко участие в процедурите.

За първи път лицата, легитимирани да предложат оздравителен план, са обособени в две основни групи, които съответстват на характеристиката на плана като средство за удовлетворяване на кредиторите и едновременно с това за избягване на несъстоятелността. Към първата група се отнасят лицата, чийто основен интерес е запазването на предприятието - длъжникът, притежателите на капитала, неограничено отговорните съдружници и работниците. Във втората група попадат кредиторите, чийто основен интерес е да се удовлетворят от имуществото на търговеца в рамките на производството по несъстоятелност. Дисертационното проучване потвърждава тезата, че под обезпечени кредитори, легитимирани да предложат план, законът има предвид само кредитори, в чиято полза са учредени вещни обезпечения върху имущество от масата на несъстоятелността, или кредитори с право на задържане, но не и кредитори с лични обезпечения. Изследването установява и основанието за специфичната легитимация на синдика, който като орган на несъстоятелността, защитаващ публичния интерес от постигане на целите на производството по несъстоятелност в тяхната цялост.

Работата по дисертацията потвърждава изразената в теорията теза, че решението на събирането на кредиторите за приемане на плана за оздравяване представлява сделка-решение и обвързва и тези кредитори, които не са съгласни с плана.

В резултат на дисертационното проучване и анализ, е установена нова класификация на елементите от съдържанието на плана, основана на критерия дали се отнасят до удовлетворяването на кредиторите или се отнасят до предотвратяването на несъстоятелността и запазването на предприятието на длъжника. В първата група попада съдържанието на плана по чл. 700, ал.1, т.1, 3, 4 и ал. 5 ТЗ, а именно :

- степен, начин и време на удовлетворяване на вземанията, включени в одобрените от съда списъци към момента на внасяне на плана. По отношение на този елемент от съдържанието на плана принос към теорията е анализът на ефекта от транспонирането на Директива 2011/7/ЕС чрез новите чл 303а и чл. 309а ТЗ.

- съотношение между степента на удовлетворяване на класовете кредитори при прилагане на оздравителния план и при осребряване на масата на несъстоятелността.

- гаранции за изпълнението на плана и за удовлетворяване на кредиторите с оспорени вземания по смисъла на чл. 700, ал. 1, т. 1 и 4 ТЗ.

Към втората група елементи от съдържанието на плана, се включват съдържанието по чл. 700, ал.1, т. 6 и способите за оздравяване по чл. 696 и чл. 700, ал. 2 ТЗ. В дисертационната работа е представена нова система за класифициране на способите за оздравяване в две групи : способности, засягащи структурата на дълга и способности, уреждащи източниците на средства за удовлетворяване на кредиторите.

Анализът потвърждава тезата за обжалваемост на определението по чл. 701 ТЗ, с което съдът не допуска оздравителния план до разглеждане от събранията на кредиторите.

Резултатите от проучването подкрепят схващането, че утвърждаването на плана изисква преценка по същество за пълната му законосъобразност и тази преценка не е обвързана от възраженията на кредиторите срещу плана.

За първи път действието на плана за оздравяване е изследвано подробно, с оглед вида на правоотношенията, които се променят, създават или прекратяват с плана. В резултат на анализа на материалноправните последици от утвърдения план за оздравяване, действието на оздравителния план е обозначено с нови термини - преобразуващо, правосъздаващо и заместващо действие, и тяхното съдържание е изяснено. Обосновава се схващането, че преобразувателният ефект на плана за оздравяване не се зачита в производството по възстановяване в правата.

В дисертационния труд е дадено обяснение за задължителния характер на плана по отношение на т.н. стари вземания със същността на търговската несъстоятелност. Несъстоятелността се прилага, за да уреди спорната ситуация, възникнала от невъзможността на длъжника да изпълни паричните си задължения, такива каквито са те към момента на откриване на производството. В много случаи, за да продължи дейността на предприятието и се създадат предпоставки за оздравяване, се налага финансиране на търговеца след откриване на производството. Т.е. - следва да бъдат предвидени определени предимства за пълно и по-бързо удовлетворяване на новите кредиторите, които предоставят финансиране на длъжника, извън плана за оздравяване.

Анализът установява непрецизност във формулировките по отношение на кредиторите с вземания, възникнали след откриването на производството по

несъстоятелност, която може да е източник на противоречиви тълкувания и поради това изисква законодателна намеса. Според чл. 700, ал. 1, т. 1 ТЗ планът следва да съдържа степента на удовлетворяване на кредиторите, включени в списъците на приетите вземания към момента на внасянето на плана, без да се прави разлика към кой момент са възникнали вземанията. Т.е. - предвижданията на плана могат да обхващат и кредитори с «нови» вземания. От друга страна, по аргумент от чл. 706, ал. 1 ТЗ, утвърденият от съда оздравителен план е задължителен само за кредиторите, чиито вземания са възникнали преди откриване на производството по несъстоятелност. Накрая, съгласно чл. 707, ал. 4 ТЗ ако в плана не е предвидено друго, съдът осъжда длъжника за плати на кредиторите вземанията, възникнали след откриването на производството по несъстоятелност.

Подробно са анализирани и процесуалните последици от осъществяването на фактическия състав на оздравителния план. Обосновава се изводът, че планът е предпоставка за отпадане на публичноправните и частноправните последици от откриването на производството по несъстоятелност занапред, а процесуалните действия, извършени от органите на несъстоятелността, длъжника и съда до утвърждаването на оздравителния план, запазват своето действие и последиците от тях не се погасяват с обратна сила. Анализът дава аргументиран отговор и на въпроса относно действието на оздравителния план по отношение заварените установителни и отменителни искиове. Исковете относно съществуването на вземанията към длъжника продължават да се разглеждат и след прекратяване на производството по несъстоятелност поради утвърден оздравителен план. При отменителните искиове, предявени от кредитори, е налице правен интерес от продължаване на производствата по делата, свързан с увеличаването на имуществото, което служи за удовлетворяване на кредиторите, съобразно предвижданията на плана.

Новост за правната теория са анализът на регистърните процедури, свързани с оздравителния план - вписване на решения и обявяване на съдебни актове в търговския регистър, както и детайлното изисняване на съотношението между оздравителното производство и процедурите по пререгистрация в търговския регистър.

Анализът за първи път ясно очертава новите елементи, с които се допълва правната природа на оздравителния план в случаите, в които седалището на длъжника е



разположено в друга държава, или на територията на ЕС и длъжникът притежава имущество в България :

- при образуване на спомагателно производство по чл. 759 ТЗ, съгласието на синдика по основното производство се явява допълнително волеизявление в рамките на смесения фактически състав на оздравителния план, което е необходимо условие за утвърждаване на плана и за пораждаване на неговия ефект.

- оздравяването по българското право попада в обхвата на чл. 34, ал. 1 от Регламент (ЕО) 1346/2000, който урежда естеството на вторичното производство по несъстоятелност. В тези случаи анализът разкрива ново изискване към плана – даване на съгласие от синдика по главното производство, което изискване е квалифицирано като квази-гласуване по плана, представляващо предпоставка за утвърждаването му от съда. Кръгът на лицата, овластени да предлагат оздравителен план, съгласно чл. 697 ТЗ, се разширява със синдика по главното производство, открито в друга държава-членка на ЕС, който има и правомощието да иска спиране на осребряването, с цел предлагане на оздравителен план. Проучването установява разширяване на териториалното действие на утвърдения план за оздравяване, тъй като по силата на Регламент (ЕО) № 1346/2000 влязлото в сила решение за утвърждаване на оздравителен план разпростира действието си върху имуществото, находящо се в друга държава-членка на ЕС и е задължително за кредиторите с вземания, възникнали до датата на откриване на производството по несъстоятелност, които имат седалища в други държави-членки на ЕС.

- В резултат на проучването е обоснован изводът, че Регламент (ЕС) 2015/848 относно производството по несъстоятелност, в сила от 26 юни 2017 г., в по-голяма степен е насочен към запазване на предприятието на длъжника и даване на нов шанс за жизнеспособните търговци. Новост е извеждането на нормативните разрешения, съдържащи се в Регламент (ЕС) 2015/848, които дават предимство на оздравителния план пред другите способности за удовлетворяване на кредиторите – отмяната на изискването вторичното производство да бъде само производство по ликвидация, института на поемане на задължение от синдика по главното производство към кредиторите по вторичното, с цел оздравяване, уредбата на производствата по несъстоятелност на група дружества и задълженията на синдиците да проучат възможностите за

оздравяване на членовете на групата и да предприемат необходимите действия по координирана подготовка и предлагане на план за оздравяване.

Въз основа на резултатите от изследването, в дисертационния труд *се предлагат следните изменения и допълнения*, насочени към усъвършенстване на уредбата на оздравителния план:

1. Да се предвиди в текста на чл. 699 ТЗ поемане на разходите за изготвяне на оздравителен план от масата на несъстоятелността, когато планът се внася от 20% от общия брой на работниците и служителите на длъжника
2. Да се допълни чл. 677 ТЗ с изрично правомощие на събранието на кредиторите да обсъжда и приема план за оздравяване
3. Да се въведе изменение и допълнение в чл. 703, ал. 1 ТЗ, което по ясен и категоричен начин да посочи кои кредитори влизат в състава на събранието на кредиторите, произнасящо се по плана. Право на глас в събранието на кредиторите, което приема плана, следва да имат всички кредитори, включени в списъците на приетите вземания към момента на провеждане на събранието.
4. Да отпадне текстът на чл. 700а, ал. 9 ТЗ, според който ограниченията за вземане на решения от органите на длъжника не могат да се противопоставят на трети лица.
5. Да се прецизира чл. 700, ал. 2 ТЗ, като способите за оздравяване под формата на продажба на предприятието или обособена част от него се посочат в чл. 696 ТЗ, а в чл. 700, ал. 2 ТЗ да се регламентира само съдържанието на плана, ако същият предвижда използването на такива способности.
6. Да се въведе изрична уредба на преобразуването при открито производство по несъстоятелност, която да отчете спецификите на плана на оздравяване.
7. Да се предвиди изискване за прилагане на проект на договор за прехвърляне на имуществото, подписан от купувача и в случаите, в които планът предвижда продажба на отделни имущества.
8. Да се промени формулировката на чл. 698, ал. 1 ТЗ, от която да става ясно, че срокът за предлагане на план започва да тече от одобряване на списъците на вземанията, предявени в срока по чл. 688, ал. 1 ТЗ.

9. Да се измени чл. 701, ал. 1 ТЗ, като се посочи че съдът дава указания за отстраняване на нередовности на плана във всички случаи на несъответствие с изискванията на чл. 700 ТЗ.
10. Да се създаде изрична препращаща норма в чл. 703 ТЗ, според която възражения срещу решението на събранието на кредиторите за неприемане на плана могат да се правят по реда на чл. 679 ТЗ.
11. Да се предвиди право на длъжника да обжалва решението за утвърждаване на оздравителния план.
12. Да се измени чл. 700, ал. 6 ТЗ, като се въведе изискване към кредиторите, легитимирани да искат възобновяване на производството по несъстоятелност при несклучен договор за продажба, да притежават поне 15 % от общия размер на вземанията, преобразувани с плана и да се даде възможност на надзорния орган да иска възобновяване в тази хипотеза.
13. Да се въведе съответно изменение в чл. 706 ТЗ, което да предвиди че планът е задължителен за кредиторите с вземания, включени в списъците на приетите вземания към момента на внасянето на плана.
14. Да се въведат в ТЗ норми, улесняващи действието на Регламент (ЕС) 2015/848 относно производството по несъстоятелност, които да регламентират координацията и сътрудничеството между синдиците и съдилищата, както и оповестяването на информацията относно производствата по несъстоятелност в съответните регистри.

##### **5. Практическо значение на дисертацията - теоретична значимост, приложимост и полезност**

Съдържайки подробен и систематизиран анализ на правната природа на плана за оздравяване на търговец в производство по несъстоятелност, дисертационният труд допринася за развитието на теорията за оздравяването. Отразявайки релевантната научна и практическа ситуация, резултатите от дисертационната работа могат да служат като отправна точка за нови детайлни научни изследвания по важни аспекти, каквито са например европейският и международен елемент при плана за оздравяване, планът за стабилизация, или другите форми на съдебно или извънсъдебно колективно уреждане на задълженията на търговеца.

Изследването има своята практическа полезност за нормотворчеството, намираща израз в представените предложения *de lege ferenda*. Приносът за правоприлагането се изразява в издирването и обобщаването на относимата съдебна практика, резултатите от анализа на която могат бъдат използвани при тълкуването и прилагането на нормите на търговската несъстоятелност.

## **6. Обем и структура на труда**

Дисертационният труд е с обем 254 страници, включително списък на използваните източници от 7 страници и 257 бележки под линия. В структурно отношение дисертационният труд включва увод, изложение, заключение, предложения *de lege ferenda* и библиография. Изложението е обособено в четири глави, съответно с по 4, 3, 3 и 3 параграфа, отбелязани с римски цифри, а параграфите съдържат отделни заглавия и подзаглавия, означени с арабски цифри. Библиографията включва общо 84 заглавия на кирилица и латиница.

Цялостната работа по дисертацията бе подкрепена от научния ръководител и Департамент „Право“ на Нов български университет, за което дисертантът изразява искрена благодарност.

## II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

### Глава първа

#### ОЗДРАВИТЕЛЕН ПЛАН - ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Глава първа на дисертационния труд съдържа първоначално изясняване на понятието план за оздравяване на търговец в производство по несъстоятелност по ТЗ. В тази част се представя генезисът на явлението, очертава се предметът на изследването и се формулира научната хипотеза, чиято проверка и доказване е цел на проучването.

В **параграф първи** е представена общата характеристика на оздравителния план през призмата на легитимния интерес на участниците в производството по несъстоятелност, систематичното място на оздравяването в правната рамка на несъстоятелността и възприетите в Европа модели за запазване на предприятието на търговец във финансови затруднения.

Планът за оздравяване съответства във висока степен на интересите на длъжника и кредиторите, а също и на обществения интерес от бързо и оптимално по размер удовлетворяване на кредиторите и запазване на дейността на търговеца и работните места, което се свързва с концепцията за т.н. *rescue culture*.<sup>1</sup> Съвременният подход към оздравителния план го разглежда като инструмент за предоставяне на втори шанс на жизнеспособните предприятия, изпитващи финансови затруднения.

За разлика от моделите, възприети в повечето европейски държави, у нас въпросите относно неплатежоспособността и несъстоятелността на търговците се разрешават в обща съдебна процедура, включваща както механизмите за запазване на предприятието на длъжника, така и редът и условията за осребряване на имуществото и за разпределение на сумите между кредиторите. Възприетият от законодателя подход не е пречка за усъвършенстване на уредбата, нито за предвиждане на други, облекчени и гъвкави процедури за запазване и реорганизация на предприятията за целите на удовлетворяването на техните кредитори. В тази посока вече се наблюдава развитие на

---

<sup>1</sup> В тази връзка Tolmie, F., *Corporate and personal insolvency law*, Second Edition, School of Law, Kingston University, Cavendish Publishing Limited, 2003, p. 4, p.59

законодателството в лицето на новото производство по стабилизация на търговец, уредено в Част пета на ТЗ.

**Параграф втори** съдържа подробен преглед на развитието на законодателството, чрез което е установен и надграждан съвременният институт на оздравителния план. Съвременната уредба на оздравяването на предприятието на неплатежоспособния търговец е установена със ЗИД ТЗ, публикуван в Дв.бр. 63 от 1994 г., с който е приета Част четвърта „Несъстоятелност” на ТЗ. Последващите изменения и допълнения в обсъжданата материя от 1998 г. и 2000 г., реформата от 2003 г., промените през 2006 г. и измененията от 2010 г. са били насочени главно към решаване на отделни несъответствия и запълване на конкретни празноти в уредбата. Не е извършвано цялостно преосмисляне на института, с оглед изменената общественоекономическа среда и с оглед мястото му в системата от норми, уреждащи обществените отношения по повод изпадането на търговеца в невъзможност да изпълнява задълженията си.

**В параграф трети** са представени и обсъдени основните теории за правната природа на плана за оздравяване на търговеца.

Все още в теорията и практиката не е утвърдена единна дефиниция на оздравителния план. Схващанията относно плана разкриват отделни негови характеристики, което улеснява тълкуването на нормите относно оздравяването, но не съдейства в достатъчна степен за уеднаквяване на подхода към плана за оздравяване по чл. 696 ТЗ. Първата теория приема за основен белег на оздравителния план качеството му на съглашение между кредиторите, пореди което го разглежда като акт-сделка на кредиторите, която за да произведе действие се нуждае от съдебно утвърждаване. Според второто схващане в началния си стадий оздравителният план е предложение до всички участници в оздравителното производство, но след като бъде утвърден от съда, планът става съдебен акт със задължителна сила. Трета група автори застъпват тезата, че планът не е сделка в тесния смисъл на понятието, защото от него не възникват насрещни права и задължения за кредиторите, а представлява сделка-решение на събранието на кредиторите. Представената теория обсъжда като най-важен признак за определяне на правната природа на оздравителния план начинът, по който планът се приема от събранието на кредиторите – чрез гласуване по класове и формиране на мнозинство, с което планът обвързва и негласувалите или несъгласните кредитори. Четвъртата теория отделя основно внимание върху приликите, които оздравителният

план има със съдебната спогодба - утвърждаване от съда, сила на присъдено нещо и изпълнителна сила на съдебния акт, преобразуващо, правоустановяващо и регулиращо действие на утвърдения оздравителен план.

Анализът на съдебната практика по делата по несъстоятелност също разкрива разнообразие в становищата относно естеството на плана за оздравяване на предприятието на търговеца - своеобразно споразумение между кредиторите; споразумение между търговец – длъжник, което след като бъде утвърдено със съдебно решение, се стабилизира; единство от споразумение между кредиторите и търговеца в производство по несъстоятелност и надлежен съдебен акт за утвърждаването му и т.н.

Новата теория за същността на плана за оздравяване, изведена в дисертационния труд, се основава на колективната природа на търговската несъстоятелност и на значението на плана като обединяващ елемент между съдебния и следсъдебния етап на оздравяването. Планът за оздравяване на предприятието е правно средство за колективно удовлетворяване на кредиторите на неплатежоспособния търговец, при което се избягват неблагоприятните последици на обявяването в несъстоятелност, а удовлетворяването на кредиторите се извършва преимуществено от приходите от дейността на предприятието на длъжника. Оздравителният план е резултат от осъществяването на смесен фактически състав в рамките на производството по несъстоятелност, който включва волеизявленията на предложителя на плана, на събранието на кредиторите и на съда по несъстоятелността.

**В параграф четвърти** се прави съпоставка между оздравителния план и други сходни институти на действащото право и отменени такива - предпазен конкордат по Закона за предпазния конкордат (отм), съдебен конкордат по ТЗ(стар), споразумение по УСД № 56 (отм.), извънсъдебно споразумение по чл. 740 ТЗ и план за стабилизация по Част пета на ТЗ. Това, което обединява всички съпоставени правни институти, е тяхната цел - да предотвратят прекратяването на предприятието на длъжника, като уредят изплащането на задълженията му по ред, срокове и начини, за които са се съгласили кредиторите. Различията в кръга на участващите и засегнатите лица, времевият момент до който е възможно предлагане на съответния способ за избягване на несъстоятелността, начинът на постигане на съгласие и действието на конкордатите, съответно - споразуменията и плановете, са различия в съществените елементи на явленията и изключват изводи за идентичност.

## Глава втора

### ОСОБЕНОСТИ НА ОЗДРАВИТЕЛНИЯ ПЛАН КАТО ЮРИДИЧЕСКИ АКТ

Във втора глава проучването е насочено към проверка и доказване на верността на научната хипотеза относно правната природа на плана за оздравяване на търговец, представена в глава първа. Подробно и изчерпателно се разглеждат особеностите на плана като юридически акт. Анализират се елементите на смесения фактически състав за предлагане, приемане и одобряване на план. На основата на теоретичната база и примери от практиката, се представя трактовката на автора по задачите на изследването.

**Параграф пети** е посветен на лицата, които по силата на закона са легитимирани да направят волеизявления относно плана за оздравяване.

С оглед дефинираната характеристика на плана да бъде средство за удовлетворяване на кредиторите и едновременно с това за избягване на несъстоятелността, предложителите на плана се обособяват в две основни групи. Към първата група се отнасят тези лица, чийто основен интерес е запазването на предприятието - длъжникът, притежателите на капитала, неограничено отговорните съдружници и работниците. Легитимацията на длъжника по чл. 697, ал. 1, т. 1 ТЗ да предложи план за оздравяване е израз на самостоятелното процесуално положение, което неплатежоспособният търговец заема в производството по несъстоятелност. Предлагането на план за оздравяване е от категорията на процесуалните действия по чл. 635, ал. 3 ТЗ, които не са изрично предоставени на синдика и могат да се извършват от длъжника лично или чрез представител.

Във втората група попадат кредиторите, чийто основен интерес е да се удовлетворят от имуществото на търговеца в рамките на производството по несъстоятелност. Не са носители на правото да предлагат план кредиторите по чл. 616, ал. 2 ТЗ за законни или договорни лихви върху необезпечено вземане, дължими след датата на откриване на производството по несъстоятелност, по отпуснати на длъжника кредити от съдружници, както и по безвъзмездни сделки. Когато говори за обезпечени кредитори, легитимирани да предложат план, законът има предвид само кредитори, в чиято полза са учредени вещни обезпечения върху имущество от масата на несъстоятелността, или кредитори с право на задържане, но не и кредитори с лични обезпечения. С оглед фазата от развитието на производството по несъстоятелност и



последниците от плана за оздравяване, минимално необходимият размер на вземанията, които легитимират кредиторите да предложат план, се изчислява според приетите вземания по чл. 693 ТЗ.

Синдикът като орган на несъстоятелността, защитаващ публичния интерес от постигане на целите на производството по несъстоятелност в тяхната цялост, е носител на самостоятелно право да предлага план. В зависимост от конкретното развитие на производството по несъстоятелност, няма пречка оздравителен план да бъде внесен както от временния, така и от постоянния синдик. В това отношение уредбата у нас попада сред системите, които получават положителна оценка от UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, тъй като предоставят право на синдика да предлага план за оздравяване на предприятието на длъжника, или да участва в преговорите между длъжника и кредиторите или изобщо в процеса на оздравяване.

Кръгът на лицата, легитимирани да предложат план по ТЗ, е значително по-широк в сравнение с възприетите модели в други европейски държави. Анализът оценява този подход като улесняващ приложението на оздравителния план, тъй като отчита интересите на всички лица, засегнати от предходните или последващите фази на производството по несъстоятелност. Изискванията към съдържанието на оздравителния план са еднакви, независимо от вносителя на плана, което съответства на препоръките на UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. При уредбата на разносните за подготовка на план е предвидена възможност за финансиране на подготовката на плана от масата на несъстоятелността, когато предложител е синдикът или длъжникът, но не са съобразени в пълна степен икономическите възможности на работниците на длъжника, което на практика затруднява упражняването на правата им.

Приемането на плана за оздравяване от събранието на кредиторите е пряк израз на колективната природа на търговската несъстоятелност, при която кредиторите участват активно във всички фази на производството, в които се решават въпросите относно удовлетворяването на вземанията им. Правомощието на събранието на кредиторите относно плана не е посочено в чл. 677 ТЗ, уреждащ неговите функции, което поражда противоречиви тълкувания относно реда за свикване, провеждане и оспорване на решенията. В състава на събранието на кредиторите, което се произнася по оздравителния план, се включват кредиторите с приети вземания и тези, на които е признато право на глас. Меродавният момент, спрямо който се преценява качеството кредитор е този на провеждане на събранието по чл. 703 ТЗ и последващи промени са

ирелевантни. Установяват се колебания в практиката по въпроса дали в категорията "кредитори с приети вземания" по чл. 703, ал.1 ТЗ попадат само тези по първия списък на приетите вземания или и кредиторите, които междувременно са включени в допълнителни списъци на приети вземания. Решението на събранието на кредиторите за приемане на плана представлява сделка-решение и обвързва и тези кредитори, които не са съгласни с плана.

Актовете на съда по несъстоятелността по допускане на плана до разглеждане от събранието на кредиторите и по утвърждаване на плана добавят публично-правния елемент в смесения фактически състав на оздравителния план.

В **параграф шести** детайлно се анализира съдържанието на плана за оздравяване. Елементите от съдържанието на плана са класифицирани в две групи, в зависимост от това дали се отнасят до удовлетворяването на кредиторите или се отнасят до предотвратяването на несъстоятелността и запазването на предприятието на длъжника.

В първата група попада съдържанието на плана по чл. 700, ал.1, т.1, 3, 4 и ал. 5 ТЗ. Основното съдържание на плана е това относно степента, начина и времето на удовлетворяване на кредиторите, включени в одобрените от съда списъци към момента на внасяне на плана и кредиторите с оспорени вземания. Предвиждането на гаранции за оспорените вземания не изключва новиране, разсрочване, отсрочване или частично опрощаване на задълженията. Действащата у нас уредба не установява задължителен минимум или максимум при определяне на степента на удовлетворяване на кредиторите, нито максимален срок за разсрочване на плащанията. Икономическата целесъобразност на предвиденото в плана не е предмет на контрол и преценка от страна на съда, а зависи от волята на кредиторите. Тази либералност на уредбата се оценява положително, защото позволява по-голяма гъвкавост на плана. В чл. 705, ал. 1, т. 3 и 5 ТЗ са предвидени механизми за осигуряване на принципа на равенство на кредиторите - без да фиксира конкретни цифрови параметри, законът изисква при определянето на степента на удовлетворяване никой кредитор да не получава повече от дължимото му прието вземане и всички кредитори от класа да са поставени при равни условия, освен ако ощетените кредитори не са изразили изрично писмено съгласие. И след транспонирането на Директива 2011/7/ЕС, чрез новите чл 303а и чл. 309а ТЗ, е допустимо планът за оздравяване да предвижда отсрочване или разсрочване на задълженията, надхвърлящо по продължителност сроковете за изпълнение на парични

задължения, установени в чл. 303а ТЗ. Изискването по чл. 700, ал. 1, т. 3 ТЗ за посочване на съотношението между степента на удовлетворяване на класовете кредитори при прилагане на оздравителния план и при осребряване на масата на несъстоятелността, не добавя нови елементи към реда и условията за преобразуване на вземанията. То дава възможност за преценка от страна на кредиторите дали да подкрепят приемането на плана и се обсъжда от съда по несъстоятелността при проверката дали са налице условията на закона за утвърждаване на оздравителния план. Данните следва да бъдат представени по класовете кредитори, определени в чл. 703, ал. 2 ТЗ. Гаранциите по чл. 700, ал. 1, т. 1 и 4 ТЗ за изпълнението на плана и за удовлетворяването на кредиторите с оспорени вземания, могат да произтичат както от имущественото, финансовото и фактическо състояние на предприятието на търговеца, така и от външни за търговеца източници, например предоставени от трети заинтересовани лица. Надзорният орган, предвиден с плана за оздравяване или предложен от събранието на кредиторите, както и органиченията за търговеца, произтичащи от правомощия на надзорния орган, подлежат на вписване в търговския регистър, но текстът на чл. 700а, ал. 9 ТЗ, според който тези обстоятелства не могат да се противопоставят на трети лица, разколебава оповестителната роля на вписването в търговския регистър, дисциплиниращия ефект на органиченията и ролята на надзорния орган.

Специалният режим на публичните вземания в производството по несъстоятелност, установен в ДОПК и ТЗ, на практика оставя малко възможности за гъвкаво удовлетворяване на държавата и общините, което да създаде период на облекчение за длъжника, необходим за акумулиране на средства и продължаване на дейността. Съчетана с продължителните срокове, в които се подготвя становището на министъра на финансите по чл. 189, ал. 1 ДОПК относно искането за отсрочване, разсрочване или намаляване на задълженията на неплатежоспособния търговец, специалната уредба на оздравителния план при наличие на публични задължения е по-скоро препятстваща, отколкото стимулираща оздравителните процедури.

Към втората група елементи от съдържанието на плана се включват способите за оздравяване по чл. 696 и чл. 700, ал. 2, както и съдържанието по чл. 700, ал. 1, т. 6 ТЗ. Предвидените в ТЗ способности за оздравяване са неизчерпателно изброени. В тази част уредбата у нас съответства на препоръката на UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law за нерестриктивно законодателство, което не ограничава способите за

оздравяване и дава възможност за по-гъвкав план, който да е най-подходящ за конкретното състояние на длъжника.

Способите за оздравяване се класифицират в две групи. Първата група се отнася до структурата на дълга. В тази категория се включват отсрочването, разсрочването и опрощаването на задълженията по чл. 696 ТЗ, а също превръщането на вземания в дял от капитала, и новирането и извършването на други сделки по чл. 700, ал. 6 ТЗ. За разлика от общия случай, новацията при оздравяването се извършва без съгласието на длъжника и кредиторите. Апортът на вземания към дружеството като оздравителен способ, предполага увеличаване на капитала, за да може той да бъде поет от кредиторите. От друга страна, при акционерните дружества е възможно превръщане на вземания на кредиторите в дял от капитала на АД, срещу предоставяне на собствени акции на дружеството, без да се налага увеличаване на капитала.

Втората група способности за оздравяване се отнася до източниците на средства за удовлетворяване на кредиторите. Тук се включват посочените в чл. 696 ТЗ реорганизация на предприятието, продажба на цялото предприятие, или на обособена част от него, която не е осребряване по смисъла на ТЗ, а също така извършването на други действия и сделки, които засягат предприятието на длъжника и неговата дейност. Терминът реорганизация на предприятието включва както организационни и управленски действия, така и правни действия за промяна на правната форма или други способности за преобразуване. Диспозитивният характер на уредбата на оздравителните способности допуска част от действията по преобразуването да се осъществят в хода на подготовката на оздравителния план, което съставлява допълнителна гаранция за изпълнението на плана. Защитата на кредиторите, предвидена в общия случай при преобразуване по ТЗ, би могла значително да затрудни изпълнението на оздравителния план, което прави плана за оздравяване с преобразуване рисков за кредиторите на несъстоятелността и е причина за слаба приложимост на тези способ за оздравяване.

Изискването по чл. 700, ал. 1, т. 6 ТЗ за посочване на влиянието на плана върху заетостта на работниците и служителите на длъжника е част от комплекса норми, насочени към засилена защита на работниците и служителите на длъжника. Това изискване не следва да се схваща като задължение оздравителният план непременно да включва увеличаване на работните места.

Управленските, организационните, правните, финансовите, техническите и другите действия за изпълнението на плана, са част от съдържанието на оздравителния план, което се отнася едновременно до удовлетворяването на кредиторите и запазването на предприятието на длъжника.

Приложенията към плана за оздравяване могат да се определят като съдържание на плана в широкия смисъл на понятието и служат като допълнителна гаранция за изпълнение на предвижданията по плана след влизане в сила на решението за неговото утвърждаване. Пазарната оценка по чл. 700, ал. 3 ТЗ е различна от оценката на имуществото по чл. 677, ал. 1, т. 8 ТЗ, която се изготвя от оценителите, избрани от събранието на кредиторите по реда, методите и условията, определени от събранието на кредиторите. Изискването за прилагане на проект на договор за прехвърляне на имуществото, подписан от купувача, е установено само за случаите, в които оздравителният план предвижда продажба на цялото предприятие, или на обособена част от него. При уредбата законодателят не е съобразил хипотезата на продажба на отделни имущества, която също изисква гаранции, под формата на проект на договор.

**В параграф седми** са анализирани процесуалните аспекти на плана, свързани с неговото предлагане, приемане и утвърждаване.

Оздравителен план може да бъде предлаган във всички случаи на постановено решение по чл. 630, ал. 1 ТЗ, в едномесечен срок от обявяването в търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъците на приетите вземания, а случаите, изключващи предлагането на план са изчерпателно посочени в закона. Внасянето в съда на план за оздравяване на предприятието на длъжника поставя началото на оздравителното производство. Веднъж предложен, планът препятства преминаването в следващите фази на производството по несъстоятелност докато не бъде изчерпана фазата по оздравяването. Правомощието на съда да дава срок за отстраняване на нередовности на плана е коректив на краткия срок за предлагане на план. Противоречива е практиката по въпроса от кой момент започва да тече срокът за предлагане на план - от момента на оповестяване на определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в едномесечен срок от откриване на производството по несъстоятелност, или от момента на оповестяване на списъка на вземанията, предявени в допълнителния двумесечен срок. Ако се приеме първата теза, действието на плана по отношение на кредиторите е затруднено от

твърде ранния етап, на който планът трябва да се състави и внесе, още преди да са проверени и одобрени "старите" вземания, предявени в допълнителния 2-месечен срок. Крайният момент, до който може да бъде оттеглен планът, е приемането му от събранието на кредиторите.

Съдебната проверка на плана за допускане до гласуване от събранието на кредиторите, е проверка за законосъобразност, но не и за целесъобразност, подходящност или изпълнимост. Срокът за отстраняване на нередовностите по чл. 701, ал. 2 ТЗ е процесуален срок, подлежащ на общо основание на възстановяване или продължаване. Непрецизната формулировка на чл. 701 ТЗ създава нееднакво тълкуване по въпроса следва ли съдът да дава срок за отстраняване на нередовности на плана, когато те се отнасят до неизпълнението на изискванията по чл. 700, ал. 2-6 ТЗ, или на ДОПК. Определението по чл. 701 ТЗ, с което съдът не допуска оздравителния план до разглеждане от събранието на кредиторите, подлежи на обжалване.

За разлика от събранията на кредиторите, свиквани с дневен ред по чл. 677, ал. 1 ТЗ, при това относно оздравителния план гласуването се извършва по класове, формирани според критериите на чл. 703, ал. 2 ТЗ. Не е допустимо оспорване на групирането по класове, с аргумент за грешка или незаконосъобразност на списъка на приетите вземания, но промените в положението на лицата, настъпили след одобряването на списъците на приетите вземания, поради изпълнение, цесия, смърт на кредитора и т.н., следва да бъдат отчетени към момента на провеждане на събранието. При гласуването на плана се изисква по-висока степен на съгласуване на волите, тъй като мнозинството се изчислява от общия размер на вземанията в класа. Допустими са изменения и допълнения в предложения план за оздравяване, направени от събранието на кредиторите. Законодателно е уредено оспорване на решението на събранието на кредиторите за приемане на плана, но не е предвидено оспорване на решението за неприемане на предложения оздравителен план.

Условията за утвърждаване на плана установяват гаранции за защита на правото на кредиторите да получат удовлетворяване на вземанията си, чрез обвързване на утвърждаването на плана от законосъобразно формираната воля на събранието на кредиторите, както и чрез недопускането на ощетяване на кредиторите или правата на длъжника. При утвърждаване на плана съдът извършва преценка по същество за

пълната му законосъобразност, която не е обвързана от възраженията на кредиторите срещу плана.

Правото на жалба срещу решението за утвърждаване на оздравителен план принадлежи на кредиторите, които имат право да гласуват относно плана за оздравяване. Налице е съдебна практика, че длъжникът няма право на жалба срещу решението за утвърждаване на оздравителния план, която не отчита, че планът може да засегне интересите на длъжника чрез предвидените оздравителни способности.

### **Глава трета**

#### **ДЕЙСТВИЕ НА ОЗДРАВИТЕЛНИЯ ПЛАН**

Глава трета съдържа анализ на правните последици на плана за оздравяване, които са основа за най-съществените изводи относно правната му природа, а с това предоставят устойчиви аргументи в подкрепа на защитаваната с дисертацията теза.

За целите на изследването действието на оздравителния план се обсъжда от гледна точка на вида на правоотношенията, които се променят, създават или прекратяват с плана. В този смисъл планът за оздравяване има материалноправни и процесуалноправни последици.

**В параграф осем** са обсъдени материалноправните последици от оздравителния план – преобразуващото, правосъздаващото и заместващото действие, както и действието на плана по отношение на лицата.

Най-съществената материалноправна последица от плана е свързана с уреждането на дълга, даващо възможност за избягване на обявяването в несъстоятелност. Тази последица е дефинирана от закона като преобразуване на вземанията. Терминът "преобразуване на вземанията" е специфичен за оздравителното производство и обозначава особената промяна, която претърпяват основните характеристики на вземанията срещу неплатежоспособния търговец, в т.ч. - начало на нова давност по чл. 110 ЗЗД, считано от деня на изискуемостта на вземанията според плана. Планът за оздравяване няма преобразуващо действие по отношение на самостоятелните правоотношения между отделен кредитор от списъка на приетите вземания и трети лица - поръчители, заложенни или ипотечарни длъжници за чужд дълг. Преобразуващото действие е неотменимо, в т.ч. - при възобновяване на производството, с изключение на вземанията по ДОПК. Не е допустимо ревизиране на

плана нито в производството по несъстоятелност, нито чрез самостоятелен иск. Единствено в производството по възстановяване в правата, преобразуващият ефект не се зачита, по аргумент от чл. 748, ал. 1 ТЗ.

Правосъздаващото действие на плана намира израз в задължението за сключване на окончателен договор в случаите, в които планът предвижда продажба на предприятието или на обособена част. Неизпълнението на това задължение е основание за възобновяване на производството по несъстоятелност. Легитимираните лица и предпоставките, за да бъде удовлетворено искане за възобновяване на производството по несъстоятелност поради несклучен окончателен договор, са формулирани необосновано широко, в сравнение с другите основания за възобновяване. Могат да искат възобновяване на производството в тази хипотеза кредиторите, но не и длъжникът или третото лице - купувач. Не е поставено изискване за размер на вземанията, на които следва да е носител кредиторът, за да има право да поиска възобновяване на производството. За да се допусне възобновяване не е предвидено условието длъжникът да не изпълнява задълженията си за изплащане на преобразуваните вземания.

Заместващото действие на плана се проявява при прилагане на оздравителния способ "превръщане на вземания в дял от капитала". В този случай планът за оздравяване замества решение на орган на корпоративно юридическо лице - капиталово търговско дружество. Ефектът на решение на общо събрание на дружеството, какъвто има планът в обсъжданата хипотеза, не може да бъде оборен с познатите средства за отмяна на решения на органи на търговски дружество или за защита срещу вписване на обстоятелства в търговския регистър.

Планът, утвърден с влязло в сила решение на съда, обвързва длъжника във всички свои части - както по отношение на обстоятелството, че предотвратява обявяването в несъстоятелност, така и по отношение на размера, изискуемостта, обезпеченията и другите елементи от характеристиките на задълженията, уредени с плана. Планът е задължителен както за неплатежоспособния търговец, така и за неговите наследници и правоприменници. Когато длъжникът е дружество с неограничено отговорни съдружници, планът разпростира задължителния си ефект и по отношение на тези неограничено отговорни съдружници. Неизпълнението на плана от длъжника е основание за възобновяване на производството по несъстоятелност, без възможност за нов оздравителен план.



Планът е задължителен за кредиторите с вземания, възникнали преди откриването на производството по несъстоятелност и това действие обхваща както хирографарните, така и обезпечените кредитори. Тъй като утвърждаването на оздравителен план е равностоеен, макар и факултативен начин за приключване на производството по несъстоятелност, основните последици по отношение на старите кредитори са същите, каквито са и при обявяването в несъстоятелност и осребряването - непредявените и неудовлетворените в рамките на процедурата вземания се погасяват. Що се отнася до вземанията, възникнали след откриване на производството по несъстоятелност, по правило планът не ги засяга с преобразуващото си действие. С решението за утвърждаване на плана съдът осъжда длъжника да заплати новите вземания, което ги прави съдебно установени и дължими от влизане в сила на решението за утвърждаване на оздравителния план - чл. 707, ал. 4 ТЗ.

По отношение на синдика оздравителният план действа като основание за прекратяване на правомощията и получаване на възнаграждение, а също така поражда задължение за отчетност и предаване на документация и имущество.

**В параграф девети** са изяснени процесуалноправните последици от плана за оздравяване.

Планът е основание за прекратяване на гражданския процес, образуван по повод молбата за откриване на производство по несъстоятелност, тъй като с утвърждаването на плана целта на производството е постигната - урежда се изпълнението на задълженията към кредиторите, като същевременно се запазва предприятието на длъжника. Приетият и утвърден от съда оздравителен план е предпоставка за отпадане на публичноправните и частноправните последици от откриването на производството по несъстоятелност занапред. Процесуаните действия, извършени от органите на несъстоятелността, длъжника и съда до утвърждаването на плана, запазват своето действие и последиците от тях не се погасяват с обратна сила. Установителните иски по чл. 694 ТЗ относно съществуването на вземанията към длъжника продължават да се разглеждат и след прекратяване на производството по несъстоятелност, поради утвърден оздравителен план. Интерес от водене на тези дела е налице както за кредиторите, така и за длъжника, тъй като ще доведе до разрешаване по окончателен начин на въпроса относно кръга кредитори, чиито преобразувани вземания ще бъдат удовлетворени при изпълнението на плана. В случаите, в които отменителните иски по чл. 646 и чл. 647 ТЗ са предявени от кредитори, е налице правен интерес от

продължаване на производствата по делата и след прекратяване на производството по несъстоятелност, поради утвърден оздравителен план. Интересът е свързан с увеличаването на имуществото, което ще служи за удовлетворяване на кредиторите, съобразно предвижданията на плана.

Утвърденият от съда оздравителен план има силата на изпълнително основание по чл. 404 ГПК за преобразуваните с него вземания. Той удостоверява извършената проверка за съществуването на вземането, както и точния му размер и изискуемост, съобразно преобразуващото действие на плана.

**Параграф десети** е посветен на производствата пред търговския регистър, свързани с предлагането, приемането и утвърждаването на плана за оздравяване.

Регистърните процедури относно плана започват служебно, по инициатива на съда по несъстоятелността. Обособяват се две категории регистърни процедури, свързани с оздравителния план - вписване на решения и обявяване на съдебни актове. Вписват се решенията за утвърждаване или отказ от утвърждаване на оздравителен план, за прекратяване на производството по несъстоятелност и назначаване на надзорен орган и за възобновяване на производството по несъстоятелност, поради неизпълнение на задълженията по плана от страна на длъжника. Обявяват се поканата за събранието на кредиторите и приемането на плана от събранието на кредиторите. Вписванията в търговския регистър, извършвани по повод оздравяването на търговеца в производство по несъстоятелност, имат оповестително значение, но не и конститутивно, тъй като с тях законът не свързва възникването на вписаните обстоятелства.

Когато производството по несъстоятелност е прекратено поради утвърден оздравителен план, но търговецът не е пререгистриран в законния срок или е влязъл в сила отказ за пререгистрация, приложима е разпоредбата на § 5, ал. 1 и 2 ПЗР ЗТР. Когато производството по несъстоятелност е висящо на етап оздравително производство или производство по възобновяване и търговецът не е пререгистриран, приложим е § 5в ПЗР ЗТР.

## Глава четвърта

### ОЗДРАВИТЕЛЕН ПЛАН ПРИ ПРОИЗВОДСТВА ПО НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ С МЕЖДУНАРОДЕН ЕЛЕМЕНТ

В четвърта глава на дисертационния труд се обсъждат особеностите на плана за оздравяване при производства по несъстоятелност с международен елемент. Правната природа на оздравителния план е преосмислена в контекста на нормите на международното частно право и Европейското право, за да се постигне изчерпателност на изследването и за да се прецени валидността на защитаваната теза в случаите, в които по отношение на длъжника, негово имущество или негови кредитори е налице международна привръзка.

**Параграф единадесети** разглежда производствата по Гл. 52 ТЗ, които се развиват по повод случаите, в които в друга държава е открито производство по несъстоятелност за търговец и последният притежава значително имущество на територията на Република България. Съгласно чл. 757 ТЗ решението за обявяване на несъстоятелност, постановено от юрисдикцията по седалището на длъжника, се признава от Република България при условията на взаимност. В тези случаи е допустимо образуване на производство по несъстоятелност, класифицирано от закона като спомагателно. Спомагателното производство се образува по искане на синдика, длъжника или кредитор и има обхват само върху имуществото, намиращо се на територията на РБ - чл. 759 ТЗ. Така образуваното спомагателно производство подлежи на разглеждане по процесуалния ред на ТЗ. Приложими са материално правните норми, действащи у нас. План за оздравяване в спомагателното производство може да бъде утвърден само със съгласието на синдика по основното производство - чл. 760, ал. 3 ТЗ, което съгласие се явява допълнително волеизявление в рамките на смесения фактически състав на оздравителния план.

**Параграф дванадесети** е посветен на оздравителния план при производства по несъстоятелност по Регламент (ЕО)1346/2000.

Регламент (ЕО) 1346/2000 съдържа норми, уреждащи процесуални и материалноправни въпроси относно предлагането и приемането на оздравителния план, които допълват националния режим с нови източници на права и задължения в случаите, в които производството по несъстоятелност е с трансграничен европейски елемент. Регламентът използва комбиниран метод на регулиране, който съчетава

принципите на универсалността, в лицето на главното производство по несъстоятелност и териториалността, даваща възможност за вторични производства, които да отчитат интересите на местните кредитори. Оздравяването по българското право попада в обхвата на чл. 34, ал. 1 от регламента, който урежда вторичното производство по несъстоятелност. Ако производството по несъстоятелност в България е вторично производство по смисъла на чл. 3, ал. 2 от Регламент (ЕО) № 1346/2000, оздравителният план може да бъде утвърден от съда по несъстоятелността само ако синдикът по главното производство е дал изрично съгласие за това. Т.е. - налице е изискване за квази-гласуване по плана от още едно лице – синдика по главното производство. Кръгът на лицата, овластени да предлагат оздравителен план, установен в чл. 697 ТЗ се разширява и със синдика по главното производство, открито в друга държава-членка на ЕС, който има и правомощието да иска спиране на осребряването, с цел предлагане на оздравителен план.

В случаите, в които главното производство по несъстоятелност е открито в България, но длъжникът има имущество или предприятие в друга държава-членка, на общо основание приложение намира националният режим на оздравяването и в частност - на оздравителния план. Няма пречка предвиждания относно имуществото и предприятията на длъжника в други държави да бъдат включени в оздравителния план, ако в тези държави не е открито вторично производство по несъстоятелност. Приложението на Регламент (ЕО) № 1346/2000 осигурява в пълнота проявяването на ефекта на оздравителния план, тъй като влязлото в сила решение за утвърждаване на оздравителен план разпростира действието си върху имуществото, находящо се в друга държава-членка на ЕС и е задължително за кредиторите с вземания, възникнали до датата на откриване на производството по несъстоятелност, които имат седалища в други държави-членки на ЕС.

В **параграф тринадесети** са представени перспективите пред оздравяването с трансграничен европейски елемент, свързани с влизането в сила на Регламент (ЕС) 2015/848 относно производството по несъстоятелност от 26 юни 2017 г. Новият режим в по-голяма степен е насочен към запазване на предприятието на длъжника и даване на нов шанс за жизнеспособните търговци. Значително се разширява приложното поле на европейските правила относно несъстоятелността, като към производствата по несъстоятелност, обхванати до сега от Регламент (ЕО) 1346/2000, държавите-членки ще могат да посочат в Приложение А към Регламент (ЕС) 2015/848 и други предпазни или

оздравителни процедури, в т.ч. - процедури, които се прилагат при опасност от несъстоятелност. Отпада изискването вторичното производство да бъде само производство по ликвидация. Чрез новия институт на поемане на задължение от синдика по главното производство към кредиторите по вторичното, се засилват възможностите за оздравяване по главното производство. За първи път се създава европейска уредба на производствата по несъстоятелност на група дружества, разположени на територията на различни държави членки, отново в контекста за запазване на предприятията. Създава се задължение за синдиките да проучат възможностите за координирано управление и контрол върху дейността на членовете на групата, задължително да проучат възможностите за оздравяване на членовете на групата, а когато има такава възможност - да предприемат необходимите действия по координирана подготовка и предлагане на план за оздравяване. Участниците в трансгранични производства по несъстоятелност получават по-широки права и задължения да си сътрудничат, да обменят информация и да координират действията си така, че да постигнат най-висока степен на удовлетворяване на кредиторите, съобразена и с целите на оздравяването. Изцяло нов за производството по несъстоятелност с европейски елемент е институтът на координираното производство на група дружества, уреден в чл. 61-77 Регламент (ЕС) 2015/848. Функцията на координатора се състои основно в създаване на условия за синхронизиране и координирано провеждане на отделните процедури по несъстоятелност, в т.ч. – да отправя искане за спиране на производството по отношение на член на групата дружества, ако това спиране би било от полза за изпълнение на плана и ще е от полза за кредиторите по производството, чието спиране се иска. Подобно спиране би могло да се окаже съществено за успешното изпълнение на оздравителните мерки по отношение на член на групата, тъй като запазва имуществото в рамките на групата, а с това и шансовете да се генерират приходи от дейността, които да служат като източник за удовлетворяване на кредиторите. Координацията, синхронизацията и прякото признаване на решенията и актовете, постановявани в производствата по несъстоятелност, попадащи в обхвата на новия регламент, създават по-добри условия за ефективно прилагане на предвиденията на оздравителните планове на територията на ЕС.

Дисертационният труд завършва със **заключение**, в което са представени в синтезиран вид резултатите от изследването на правната природа на плана за

оздравяване на търговец в производство по несъстоятелност и с конкретни предложения *de lege ferenda*.

## **ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ПРЕДМЕТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО**

1. Нови законодателни разрешения в Закона за търговския регистър, сп. Търговско и облигационно право, 2013, № 1
2. Някои въпроси на способите за оздравяване в производството по несъстоятелност по Търговския закон, сб. Въпроси на търговското право, НИП, 2015
3. Съвременни европейски модели в уредбата на разпореждането с дялове в ООД, сп. Норма, 2016, № 11